

TÜRÜK

2024, Yıl/Year: 12, Sayı/Issue: 38, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / Date of Received: 10.07.2024

Kabul Tarihi / Date of Accepted: 18.08.2024

Sayfa / Page: 50-61

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / Writer:

 Dr. Funda Keskin ÜNLÜ
keskinfunda00@gmail.com

YETİŞKİN EDEBİYATINDA ÖZGÜN BİR ÇOCUK: ALPER KAMU

Öz

Alper Canıgüz'ün *Oğullar ve Rencide Ruhlar* romanının başkişisi Alper Kamu; yetişkin edebiyatında yer alan çocuklar içerisinde kendine has özellikleriyle diğer çocuklardan farklı bir konumda yer alır. Alper Kamu kendi iradesini ortaya koyan, çocuk dünyasından çok kendine yetişkin dünyasında yer açmak isteyen kendine has bir karakter ortaya koyar. Bu makalede *Oğullar ve Rencide Ruhlar* romanının başkişisi Alper Kamu'nun Türk edebiyatının önemli metinlerinde yer alan çocuk karakterlerden farkı ortaya konarak Kamu'ya kendi kişisel özelliklerini kazandıran hususlar araştırılmıştır. Araştırmanın temelini Freud'un psikanalitik kuramı çerçevesinde Oidipus kompleksi ve kastrasyon kompleksi oluşturmaktadır. Söz konusu kavramlar aracılığıyla Alper Kamu'nun eylem ve düşüncelerini etkileyen ve onu diğer çocuk karakterlerden ayıran yetişkin dünyasına girme isteğinin bilinçaltı sebepleri araştırılmıştır. Sonuç olarak Alper Kamu'nun anne, baba ve çocuk üçgeni arasında yaşadığı Oidipal kompleks ve aile içi tartışmalar, ebeveynlerin cinsel birlikteliğine şahit olmak gibi olaylar nedeniyle yaşadığı travmanın ve bunu atlatma sürecinin Kamu'nun ailesine ve çevresine davranışlarında etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Oğullar ve Rencide Ruhlar*, Alper Canıgüz, Oidipus kompleksi, Türk edebiyatı, psikanaliz.

A UNIQUE CHILD IN ADULT LITERATURE: ALPER KAMU

Abstract

The protagonist of Alper Canıgüz's novel *Oğullar ve Rencide Ruhlar* is distinguished by his unique characteristics among children in adult literature. Alper Kamu asserts his own will and seeks to establish a place for himself in the adult world rather than in the child's world. This article examines the ways in which Alper Kamu, the protagonist of *Oğullar ve Rencide Ruhlar*, differs from child characters in significant works of Turkish literature and explores the factors that contribute to Kamu's unique personality traits. The research is based on Freud's psychoanalytic theory, particularly the Oedipus complex and castration complex. These concepts are used to investigate the subconscious reasons behind Alper Kamu's desire to enter the adult world, which influence his actions and thoughts and distinguish him from other child characters. The study concludes that the Oedipal complex and familial conflicts experienced by Alper Kamu, such as witnessing his parents' sexual relationship and other family quarrels, as well as the trauma he undergoes and the process of overcoming it, significantly impact his behavior towards his family and his environment.

Keywords: *Oğullar ve Rencide Ruhlar*, Alper Canıgüz, Oedipus complex, Turkish literature, psychoanalysis.

Giriş

Alper Canıgüz'ün *Oğullar ve Rencide Ruhlar* adlı romanı Alper Kamu adlı beş yaşındaki bir çocuğun kendi mahallesinde gerçekleşen bir cinayeti çözüşünün macerasını konu alır. Okur; anlatı boyunca Alper Kamu aracılığıyla mahalleyi, mahallenin çocuklarını, Alper Kamu'nun dünyasını, ailesini tanır, ailesi ve çevresiyle ilişkilerine tanık olur ve onun mahallede gerçekleşen cinayeti çözüşünü adım adım takip eder. Alper Kamu hem anlatıcı hem de romanın başkişisidir.

Alper Kamu, İstanbul'da memur olarak görev yapan bir anne babanın tek çocuğudur. Zamanının çoğunu pencerenin önünde oturup yoldan geçenleri izleyerek geçirir. Bir gün büyüyerek diğer insanlar gibi olacağı düşüncesi onu bunaltır. Hayatındaki tek iyi şeyin anaokuluna gitmemek olduğunu düşünür. Hazırcevaptır. Yaşıtlarına göre zihinsel becerileri gelişmiş ve kültürü daha geniştir. Çocuk şarkıları söylemeyi reddeder, evde Shostakovich dinler, doğum günü kutlamak gibi âdetleri tiksindirici bulur. Dostoyevski, Oğuz Atay ve Nietzsche okur, hecelemeyi bilmemesine karşın kalem tutup yazı yazar, babasının sorduğu bulmaca sorularını hatasız yanıtlar, anne ve babasına ders verir, aralarını düzeltir, tayinini engellemek için babasının müdürüne çıkıp onunla konuşur, mahallesinde gerçekleşen cinayeti çözmeye kalkışır, polisler tarafından muhatap olarak alınır, en nihayetinde babasının tayinini durdurmayı da cinayeti çözmeyi ve katili bulmayı da başarır.

Anlatıya yetişkin edebiyatı kategorisinde polisiye roman türü açısından bakılacak olunursa cinai olayların peşine düşen kişinin beş yaşında, özgün özelliklere sahip, diğer bir deyişle nev-i

şahsına münhasır bir çocuk olması türün diğer roman örnekleri arasında *Oğullar ve Rencide Ruhlar* adlı romanı ayrıcalıklı kılar. Alper Kamu çocuk olarak toplum içindeki sınırlarını zorlaması, yetişkin dünyasında kendine yer açıp sözünü dinletmesi ve yetişkin dünyasında etkin bir rol alması nedeniyle yetişkin edebiyatında yer alan diğer çocuklar arasında farklı bir yerdedir. Alper Kamu'nun söz konusu farklılıklarını hem yetişkin edebiyatındaki diğer çocuklar hem de Alper Kamu'nun kendi varoluş süreci açısından ortaya koymak mümkündür. Bu amaçla öncelikle edebiyat açısından diğer öne çıkan çocuk başkışiler ele alınacak ve Alper Kamu ile farkları belirlenecektir. Ardından Alper Kamu psikanalizin imkân verdiği Oidipus kompleksi ve kastrasyon kompleksi kavramları aracılığıyla incelenerek Alper Kamu'nun kendi varoluş süreci ortaya konacaktır.

Yeni Türk Edebiyatında Çocuk Başkışiler

Yeni Türk edebiyatı alanında, yetişkin edebiyatına çocuk, Âkif Paşa'nın *Mersiye*'si ile girer (Korkmaz ve Gariper 2018: 113). Klasik anlayışın dışında yazılan bu eserde Âkif Paşa, torununun küçük yaşta ölümünün kendisinde yarattığı acıyla ölüm ve sonrasını sorgular (Gariper 2005: 55). Tanpınar'ın insanın kendisini arayan yeni şiir olarak gelenekten kopuşun ve "ölümle değişme" temini başlatması/yenilemesi gibi özelliklerle nitelendirdiği (1988: 98-99) bu eserin çocuk ve onun ölümü üzerine temelleniyor olması çalışmanın kapsamı açısından önemlidir. Bu konuda Recaizade Mahmut Ekrem ve Nijad'a da değinmek gerekir. Ekrem'in 15 yaşında kaybettiği oğlu Nijad'ın doğumu ve ölümü sonrasında kaleme aldığı bu eserde Nijad'ın bir çocuk olarak portresini de çıkarır. Nijad bu portrede mükemmellik ile çerçeveslendirilerek işlenir (Güngör 2018: 43). Nijad Ekrem'in bakış açısından beş yaşına kadar çocuk, sekizine kadar temkinli bir gençtir. On iki yaşında ise kemale ermiştir (Ekrem 2014: 224). Vatansever ve yüksek ahlaklı bir kişiliktir. Yalan, kötü söz söylememek, saygılı olmak onun öne çıkan özellikleridir. Aynı zamanda yeteneklidir; hızlı öğrenir, piyano çalar, şiirler yazar. Bu özellikleriyle kişiliğinin sanatçı yönünü de ortaya koyar (Güngör 2018: 45-46). Alper Kamu ise Nijad'ın aksine, aynı zamanda bir anlatıcı olarak kendini ifade etme gücüne sahiptir. Nijad'ın meziyetleri ile Kamu'nun öne çıkan özellikleri tamamen farklı konular üzerinedir. Bir yanda vatanseverlik ve ahlaklı olmak konuları gündeme gelirken öte yanda kendi çağına âdeta kafa tutan ve kendine bir yer açmaya çalışan, hâkim kültürden haberdar olmanın ötesinde, onu küçümseyen bir yaklaşım karşımıza çıkar.

1911'de Ömer Seyfettin'in kaleme aldığı *Primo Türk Çocuğu ve Bir Çocuk Aleko*'dan da çalışmanın kapsamında söz edilebilir. Primo, sonradan kendine seçeceği adla Oğuz, arkadaşlarının ve babasının kendisine yansıttığı kimliği kendine yakıştırır. Bu yolda annesini dahi reddeder. Duygusal dünyası sadece Türkler ve o sırada gerçekleşen savaşlarla doludur. Babası Kemal Bey'in "ben kimim?" sorusunun yanıtı Oğuz üzerinden yanıtlanır. *Oğuz Kağan Destanı*'ndaki Oğuz gibi Primo'nun da olağanüstü özelliklerle donanıp bir an evvel büyüyerek Türk toplumunun verdiği varoluş mücadelesine katılması gerekmektedir. Primo artık kültürel kimliğin taşıyıcısı olmak rolüyle geleceğin simgesel umududur (Önder 2019: 22). Hatta Kemal Bey'in ümitsizliğe düştüğü noktada Oğuz daha kararlı ve daha Türk'tür. Oğuz bu anlatıda Türklüğün uyanışını ve erdemlerini sembolize eder, Türk olmanın ayrıcalıklarını okura sezdirir (Konuk 2019: 14), okurun gözünde canını vatani için feda eden kahraman çocuk simgesine dönüşür. Keza *Bir Çocuk Aleko*'daki Aleko da Primo gibi millî bilince ulaşır ve canını vatani için feda eder. Hem Primo hem de Aleko Oğuz

Kağan'ın çocukluk çağında yiğitlik yaparak zamanından önce yetişkin dünyasına geçmeleri diğer bir ortak özellikleridir (Karaca 2013: 140). Alper Kamu'nun ise ulaşmak istediği hedef, şahit olduğunu iddia ettiği cinayetin failini bulabilmektir. Bu çerçevede Alper Kamu'nun yaşadığı çağın siyasi durumuyla ilgilenmediği veya bundan etkilenmediği söylenebilir. Onun gündemini belirleyen ve hareketlerini belirleyen temel etkenler, toplumsal ve siyasal meselelerden ziyade, kendisini ve ailesini ilgilendiren meselelerdir. Primo Türk Çocuğu ve Aleko'ya nazaran Alper Kamu'nun hareket ve düşünce tarzının daha benmerkezci olduğunu söylemek mümkündür.

Türk edebiyatında çocuklar ülkenin politik atmosferinden değil, ekonomik durumundan da etkilenirler. Örneğin Orhan Kemal'in hikâyelerindeki çocuklar genellikle mutlu değillerdir. Aç, yoksul, zayıf ve çelimsizdirler. Hayatları çeşitli acı ve ızdıraplarla doludur. Evin geçimini de sağlamakla yükümlü olan ve kendi hayalleri olmayan bu çocuklar aileleri için çoğu zaman sadece birer yüküdürler. Evi geçindirmek, yoksulluktan kurtulabilmek gibi amaçları kendilerine dert edinen Orhan Kemal'in çocukları, yaşlarından önce büyüüp olgunlaşmak zorunda kalan çocuklardır (Kantarcı 2006: 17). Bu bağlamda, Türk edebiyatında yoksul çocukların hayallerini, içinde buldukları darboğazın şekillendirdiğini söylemek mümkündür. Örneğin Yaşar Kemal'in Beyaz Pantolon adlı öyküsünün başkişisi ayakkabı tamircisi çıraklığı yapan Mustafa'nın hayali yaz bitmeden bir çift ayakkabı ve beyaz bir pantolon alabilmektir. Mustafa, vücudu buna dayanamayacak olsa da istediği şeylerin parasını kazanabilmek için üç gün hiç uyumadan tuğla ocağında çalışmaya razı olur. Babası yoktur. Annesi ise oğlunun hayallerini gerçekleştirebilecek kudrette değildir.

Türk edebiyatında çocuğun çaresizliği sadece yoksulluk ile üretilmez. Politik koşullar da bu duruma zemin hazırlar. Buna 1984 yılında basılan ve 1989'da sinemaya aktarılan Feride Çiçekoğlu'nun *Uçurtmayı Vurmasınlar* adlı romanı örnek gösterilebilir. Annesinin mahkûmiyetinden dolayı hapisanede büyüme zorunda kalan Barış, İnci ile tekrar iletişime geçebilmek için ona sürekli mektuplar yazdırır, ona seslenir, kendisini de hapisaneden alıp gitmesi için ona yalvarır. İnci'nin hapisaneden çıkıp kavuştuğu “çerçevesiz gökyüzü” ve “telsiz güneş” (Çiçekoğlu 2009: 22) Barış'ın sahip olamadığı birer lüktür. Yetişkinlerin dünyasında Barış, koşullardan dolayı diğer örneklerde olduğu gibi hemen büyüme zorundadır. Barış bu çelişkiyi şöyle dillendirir: “‘Bazen küçüksün, bazen de büyüksün’, diyorlar. Kimi zaman, ‘[e]rkek oldun’, diyorlar; kimi zaman da ‘[c]iğerlerin küçücük’, diye azarlıyorlar. İnci, sence ben büyük müyüm, yoksa küçük müyüm?” (2009: 28). Gökyüzünde özgürce uçabilen uçurtmaların hayalini kuran Barış'ın iradesi, yetişkinlerin iradeleriyle kuşatılmış, sıkıştırılmıştır. Bu durum Barış'ta çaresizlik ve isyan olarak görülür:

“Bunu senden beklemezdim İnci. Benim ağzımdan yazmaya çalışmışsın. Olmamış. Keşke kendi ağzından yazsaydın!

Hem neden herkesin adını değiştirdin de benimkini aynı bıraktın? Nasıl olsa çocuktur, kusura bakmaz, demişsin besbelli. Minik İbo'nun adını da aynı bırakmışsın çünkü.

Ama çocuklar kusura bakarlar. Kuşlar gibi. Hani taş atmıştım bir kez de küsüp kaçmıştı...

Ben şimdi kaçamıyorum İnci.

Ama büyüyünce kaçarım belki.

Hani o uçurtma gibi...” (99).

Alper Kamu'nun aksine, genel olarak yetişkin edebiyatında çocuk; özgür değil, yetişkinler tarafından sınırlandırılmış, şartlandırılmış bir iradeye sahiptir. Bu bağlamda, yetişkinlerin istediklerini yapmak konusunda örnekleri verilen her çocuk çaresizdir. Yaşar Kemal'in 1976'da basılmış olan *Yılanı Öldürseler* adlı romanının çocuk karakteri Hasan'ın, akrabalarının ve çevresinin baskısı sonucu dokuz yaşındayken annesini öldürmesi sınırlı ve şartlandırılmış çocuk iradesine bir örnektir. *Primo Türk Çocuğu* örneğinde görüldüğü gibi çocuk içten değil, çevresinden aldığı telkin ve yönlendirmeler sonucunda ortaya bir irade koyar. Yetişkin dünyasından çocuğa gelen telkin ve yönlendirmeler büyükanasının Hasan'a yönelttiği şu sözlerde görülebilir:

“Ölüyorum ya, ölmeyeceğim Hasan. Ben ölürsem kim alacak, kim kaldıracak oğlumun kanını yerden Hasan. Hiçbiriniz adam çıkmadınız. O Ali olacak Ali var ya, o emmin olacak adam var ya, ananla, kardeşinin kanlısıyla evlenmek istiyor. Onun derdinden deli olmuş da dağlara düşmüş Hasanım. De söyle, ben nasıl eder de ölürüm Hasanım. Bir insan kardeşinin öz bir kanlısına karasevda bağlar mı? Biliyorum, çok güzel o. İnsan olan insan ona kıyamıyor. Onu görenin eli tetiğe varmıyor. Onu öldürtmek için servet döktüm Hasanım, kimse öldüremiyor. Anamı görünce büyüleniyorlar onlar Hasanım” (Kemal 1969: 84).

Yılanı Öldürseler'de iradesi yetişkinler tarafından yönlendirilen tek çocuk Hasan değildir. Cankızak köyünden Hacı eşkıya, hepsi de on sekiz yaşından küçük olan yedi oğlunu büyük meblağlar karşılığında cinayet işlemeleri için kullanır. Bu çocuklar için Hacı eşkıyaya para vermek ister büyükana. Ancak çocuk, Esme'yi öldürmekten vazgeçer. Bu girişim başarısız olduğu için hem büyükanası hem de köylüler Hasan'ı kaçınılmaz sona doğru iteklerler. Bu duruma aşağıdaki paragraf örnek olarak verilebilir:

“Köylü onun anasının orospuluğunu bir ay iki ay durmadan konuştu. Sözcükler dönüyordu kafasında Hasan'ın, güzel bir kadının bacakları, yüzü, kaşları gözleri. Ve erkeklerle sarmaş dolaş olmuş, çırlıçplak... Delirir gibiydi ya, gene de köylünün anası üstüne durup bıkmadan anlattıklarını dinliyordu. Dinlemese ölecekti. Köylü büyükanasına bağlanmıştı bir büyüyle, o ne konuşursa köylü de bire bin katarak onu konuşuyordu. Büyükanasının korkunç tutkusunun altındaydı bütün köy, Hasan da... Anası ölecekti. Anası...” (1969: 95).

Alper Kamu ise yönlendirilmek bir yana, yetişkinleri yönlendirmek üzere irade gösterir. Savcının istediği yere gelmesi için ona yalan söyler. Babasının bulunduğu meyhaneye kendisini götürmesi için bir yetişkini ikna eder. Dönüşte babasını olası tayin yeri olan Erzurum'a hemen bilet alıp gitmesini sağlar. Otagardan eve giden yolda, yanındaki yetişkin uyurken taksiciyle Alper Kamu muhatap olur.

Seçilen örnekler üzerinden bakılacak olursa Türk edebiyatında çocukların da yetişkinlerin maruz kaldığı sorunlarla yüzleşmek zorunda kaldığı, bu sorunlardan etkilendiği, bu sorunları aşmaya ya da çözmeye mecbur kaldıkları görülmektedir. İradeleri yetişkin iradesiyle sınırlıdır. Bu sınırlamanın onlarda erken yaşta olgunlaşma ve sorumluluk alma zorunluluğu, ya da politik, millî ya da ahlaki koşullanmayı doğurduğu görülür.

Bu çalışmaya konu olan Alper Kamu ise Primo ya da Aleko'da görüldüğü gibi ne millî, politik ne Hasan örneğinde olduğu gibi ahlaki ne de Mustafa gibi ekonomik bir baskının altındadır. İradesi

Uçurtmayı Vurmasınlar'daki Barış'ın iradesi gibi sınırlandırılmış değildir, Primo ve Hasan gibi yönlendirilmiş değildir. Aksine kendi kararlarını kendisi veren ve uygulayan, bunların da ötesinde kendini kendi anlatımı aracılığıyla ifade eden bir var oluş özelliği gösterir. Kamu'nun Âkif Paşa'nın Mersiye'si ya da Rezaizade Mahmut Ekrem'in *Nijad Ekrem ve Tefekkür* kitabında görüldüğü gibi varoluş nitelikleri yetişkin aracılığıyla çerçeveselendirilmemiştir. Alper Kamu, diğer çocuklardan ayrılarak kendi iradesini ortaya koyan, yetişkin dünyasında kendine yer açan bir duruş ortaya koymaktadır. Görüldüğü üzere Alper Kamu, Türk edebiyatının öne çıkan örnekleri açısından diğer çocukların var oluş özelliklerinden farklı özellikler ortaya koymaktadır. Ancak Kamu'nun özgün yönünü ortaya koyabilmek açısından bir çocuk olarak Kamu'yu tek başına, kendi gerçekliğine ait özellikleriyle de görebilmek gerekir.

Alper Kamu'da Varoluş: "Castratus" ile Yüzleşme

Oğullar ve Rencide Ruhlar adlı romanın baş kişisi Alper Kamu, diğer romanlardaki örneklerde görülen çocukların aksine kendi iradesine sahip, kendi kararlarını alan ve uygulayan, bilinçli, farkındalığı yüksek ve varoluşa ilişkin felsefi soruları olan bir karakterdir. Bu açıdan Kamu, örnekleri verilen çocuklardan farklı bir konumdadır. Kamu, söz konusu örnekler çerçevesinde, kendi varoluşunu dış etmen olarak değerlendirilebilecek politik, ekonomik ya da tarihsel durumlardan etkilenerek değil, kendi içsel dinamikleriyle ve bir birey olarak varlık göstererek gerçekleştirir.

Alper Kamu çocuk masallarını "aptalca" (2012: 12) bulur, çocuklar onun için "eğitilebilir embesiller"dir (2012: 8). Mantıklı ve doğru bulmadığı iddialar onun için zirvalıktır ve bunlara yanıt vermek kendisini küçülten şeylerdir (2012: 74). Okuduğu yazarlar arasında Dostoyevski, Oğuz Atay ve Nietzsche bulunur (2012: 11). Shostakovich dinler ve çocuk şarkıları söylemekten utanır (2012: 8). Çevresine getirdiği eleştirilerin yanı sıra Kamu'nun kendi içsel sürecine atıfta bulunan, içinde bulunduğu yaş dönemi olan beş yaşa dair yorumu dikkate değerdir. Kamu'ya göre insanın en olgun çağı beş yaştır ve sonrasında çürüme başlar (2012: 7). Hem söz konusu ifade hem de Kamu'nun tam da bu yaşta olması Freud'un psikoseksüel gelişim kuramını akla getirir. Freud'a göre insanın psikoseksüel gelişimi dört ana ve bir gizil aşamadan oluşur. Her aşama, dürtülerin odaklandığı beden bölümüyle ilişkilidir. İlk beş yaşta odak önce oral, anal ve ardından fallik bölgededir (Miller 2017: 171). Freud'a göre çocuğun ilk beş yılındaki tecrübeleri, hayatının tamamını etkileyici güçtedir (1999: 380). Bu yaş döneminde kişilik yapısının son mekanizması olan süperego, diğer adıyla üst benlik oluşur (Burger, 2006: 79). Bu noktada dikkati çeken husus, 3 ila 5 yaşlar arasında gerçekleşen fallik dönemin temel unsurunun evrensel bir fenomen olan Oedipus kompleksi olmasıdır (Rycroft 1989: 121). Oedipus kompleksi aracılığı ile *Oğullar ve Rencide Ruhlar* romanının "böyle uyurdu zerdüş" başlıklı on birinci bölümünde geçen "Castratus" adlı varlık ile Kamu'nun mücadelesini ve "Castratus"un açtığı pencere aracılığıyla Kamu'nun kendisini nasıl konumlandığını açıklamak mümkündür. Söz konusu konumlandırma aynı zamanda Kamu'nun içsel sürecine işaret ettiğinden Kamu'nun özgün yönünü oluşturur.

Travmanın Ortaya Çıkışı: "Castratus" İle Karşılaşma

Alper Kamu'yu rakı sofrasına kabul etmesi ve onunla dertleşmesi, karakolda ciddiye alınarak dinlenmesi, savcının da onu dikkate alması, babasının bulmacadaki soruları Kamu'ya sorması ve

Alper Kamu ile iletişim kuran diğer anlatı kişilerinin hiçbirinin çocuk dili kullanmaması gibi hususlar göz önünde bulundurulduğunda Alper Kamu'nun çocuk dünyasından çok, yetişkin dünyasında kendine yer bulduğu görülür. Bu noktada Kamu'da içsel dönüşüme neden olan, Kamu'yu çocuk dünyasından uzaklaştıran hususun tespit edilip edilemeyeceği sorgulanabilir. Romanda konuya ilişkin yanıtı verebilecek kavramlar Freud'un ortaya koyduğu Ödipal kompleks ve kastrasyon kompleksidir. Söz konusu karmaşaların ortaya çıktığı fallik dönemde olan 5 yaşındaki Alper Kamu, ödipal kompleksi ve buna bağlı nervozu yaşar, kastrasyon kompleksi ile yüzleşir, bir arınmadan geçer ve kendine sağlıklı bir varoluş alanı oluşturur. Bu süreç romanda simgesel olarak anlatılır. Söz konusu simgesel anlatımlara geçmeden evvel Ödipal kompleks ve kastrasyon kompleksinden bahsetmek faydalı olacaktır.

Freud dünya edebiyatında büyük yeri olan Sophokles'in Kral Oidipus'unda, Shakespeare'nin Hamlet'inde ve Dostoyevski'nin Karamozof Kardeşleri'nde baba katli motifinin konu edilmesinin tesadüf olmadığını belirtir ve üç yapıtta da kahramanı eyleme sürükleyen temel nedeninin görünürde bir kadın olmasa dahi, kadın temelinde meydana gelen bir rekabete işaret ettiğini ifade ederek konuya ilişkin en yalın örneğin Kral Oidipus olduğunu söyler (Freud 2001: 235). Hikâyeye göre kral Laios ve kraliçe İokaste'nin bir oğulları olur. Ancak Apollon kahinleri kral ve kraliçenin bir erkek çocukları olacak olursa onun babasını öldüreceğini ve kentin yıkımına sebep olacağını bildirmişlerdir. Bu nedenle kral ve kraliçe bebeğin öldürülmesi için onu bir çobana verirler. Çoban, bebeği dağda bırakır. Bebeği başka bir çoban görür ve onu kral Polybos'a verir. Kral Polybos onu evlat edinir ve bebeğe Oidipus adı verilir. Oidipus büyüdükten sonra kaderini merak ederek kahinlere gider. Kaderinde babasını öldürüp annesiyle evleneceğini öğrenince kaderinden korkar ve Korinthos'u terk eder. Yolculuk sırasında karşılaştığı başka bir yolcuyla kavga ederek onu öldürür. Bu kişi, Oidipus'un gerçek babasıdır. Böylece kehanetin ilki gerçekleşmiş olur. Ardından Thebai kentinin girişindeki Sphinks'in sorularını bilerek kenti zulümden kurtarmayı başarır. Bu başarısı sayesinde kentin kralı olur ve kralın dul karısıyla evlenir. Bu evlilikten iki kız, iki erkek çocuğu doğar. Bir süre sonra kentte salgın başlayınca Oidipus kahinlere tekrar başvurur. Kahinler kral Laios'i öldüren kişinin cezalandırılması gerektiğini söylerler. Bunun üzerine katili araştırırken gerçekleri öğrenir (Bulfinch 2018: 113-114). Sophokles Oidipus'un içine düştüğü durumu, babanın katli ni âdeta zorunlu bir yazgı şeklinde sunar (Freud 2001: 235). Freud, Oidipus mitinden esinlenerek gelişim kuramının 3-6 yaş aralığını ifade eden fallik dönemde yaşanan çatışmayı "Oidipus kompleksi" olarak adlandırır. Beş yaşın sonuna dek süren bu dönemde cinsel bölgede uyarılma ve cinselliğe ilgi başlar. Bilinçdışı şekilde karşı cinsten ebeveyne dönük cinsel düşler gelişir (Gençtan 1998:38). Kendi cinsinden ebeveyne karşı ise kin ve nefret duygusu geliştirdiği kabul edilir. Karşı cinsten ebeveyne karşı duyulan cinsel arzu, Ödipal kompleks olarak adlandırılır. Söz konusu karmaşanın çözüme kavuşmaması nevroz nedenidir; aşılabilmesinin en iyi yolu ise erkek çocuk açısından, erkek çocuğun babanın yerine geçmeyi arzulaması ve onunla özdeşleşmesidir. Ödipal kompleksin aşılammamasında anne baba arasındaki huzursuzluk ve kavgalar, yeni bir kardeşin doğumu, tecavüz ya da cinsel ilişkiye şahit olunması gibi etmenler sayılabilir. Ödipal kompleks ile gündeme gelen bir diğer kavram, kastrasyon kompleksidir. Erkek çocuk bağlamında, anneye duyulan ilgi karşısında en büyük rakip baba olarak görülür ve baba aradan çıkarılmak istenir. Babaya karşı beslenen saldırgan duygular aynı zamanda cezalandırılma korkusuna da neden olur ki bu korku çoğu zaman baba tarafından cinsel organdan yoksun

birakılacağı şeklinde somutlanır. Kastrasyon kompleksi olarak adlandırılan bu korku, kastrasyon korkusuyla anneye duyulan cinsel arzunun azalmasının ardından babayla özdeşlemeyle aşılar (Tura 2004: 81). Alper Kamu'nun on birinci bölümdeki hayali hem ödipal kompleksin hem de kastrasyon kompleksinin simgesel anlatımı şeklinde karşımıza çıkar. Bu bölümde okur, Alper Kamu'nun kurduğu bir hayali takip eder. Bu hayalde Kamu ve "Castratus" Kamu'nun âşık olduğu Duygu Fırtına'nın zihninde karşı karşıya gelirler ve birbirlerine karşı psikanaliz yöntem kullanarak birbirlerini yenmeye, yok etmeye çalışırlar. Mücadeleyi Duygu Fırtına'nın "ENA"sının yardımıyla Kamu kazanır. "ENA"lar, romanda "kişinin ego kodlarını bire bir taşıyan hücre içi yapı"lar (2001: 175) olan "egonükleikası"ların kısaltması olarak ifade edilir. Kamu "ENA" ile karşılaşmasında Duygu Fırtına'nın en büyük acısının Kamu'yu dünyaya getirmek olduğunu öğrenir. Hayalinde Duygu Fırtına'nın beyninden çıktıktan sonra yanındakilere "beni örtün" (2001: 179) der ve uykuya dalar.

Kamu'nun hayalinde yaşadıkları ödipal kompleksin ortaya çıkışı, kastrasyon korkusu ve arınma yardımıyla travmadan kurtulma aşamalarını sembolik düzlemde izlemek mümkündür. Söz konusu bölümde Kamu, Don Quijote ve Sancho ya da Tom ve Jerry gibi beraber anılan çiftlere öykünerek kendisine Öztürk adında bir yakın arkadaş yaratır. Öztürk, gerçek hayatta babasının en yakın arkadaşıdır. Babası ve Öztürk, Atatürk ve İnönü gibi daima beraber anılan arkadaşlardır (2012: 27). Kamu hayalinde kendine Öztürk'ü yakın arkadaş seçerek babasıyla kendisi arasında bir koşutluk kurmuştur. Söz konusu koşutluk, Oidipus mitindeki Oidipus ve babası kral Laios arasındaki ilişkiye benzer. Çünkü Kamu'nun kurguladığı hayalde Öztürk ve Kamu, aynı kadına, Duygu Fırtına'ya âşıktırlar. Oidipus miti ile bakıldığında Duygu Fırtına'nın Kamu'nun annesi eşleştiği görülür. Böylece Oidipus mitinin simgesel anlatımının parçalarından biri ortaya çıkmış olur.

Oğullar ve Rencide Ruhlar romanının ilk cümleleri olan "Beş yaş insanın en olgun çağıdır, sonra çürüme başlar." ifadeleri 3 yaşından başlayıp 5 yaşın sonuna dek süren süreyi imler. Bölümün adının "olmak ya da olmamak" olması da Freud'un ifade ettiği fallik döneme göndermede bulunur. Hem ödipal kompleksi hem de kastrasyon kompleksini aşabilmesi Kamu için varoluşsal önemdedir. Bu nedenle "Castratus" ile yüzleşmek zorundadır. Bu noktada, castratus sözcüğünün "hadım edilmiş" anlamına geldiğini (Glare 2012 :310, "Castratus"un doğrudan kastrasyon kompleksine işaret ettiğini göz önünde bulundurmak gerekir.

Alper Kamu hayalinde "Castratus" adında bir "geçmişyiyen" ile mücadele eder. "Castratus", bir kraldır ve "geçmişyiyence"de en karanlık kâbus anlamına gelir (2012: 170). Bu benzetme Freud'un ifade ettiği, babaya karşı duyulan öfkenin kastrasyon korkusunu doğurmasıyla paraleldir. Erkek çocuk için bu dönemde penisini kaybetmek anneye duyulan cinsel arzudan bile daha kuvvetlidir (Gençtan 1998: 39). Ayrıca "Castratus"un bir kral olduğunun ifade edilmesi Oidipus mitine tekrar göndermede bulunur.

Mücadele, Kamu'nun âşık olduğu kadın olan Duygu Fırtına'nın corpus callosum'unda, diğer bir ifade ile beynin her iki yarım küresini birbirine bağlayan uzantıların toplu hâlde bulunduğu hat üzerinde gerçekleşir. Bu mekân da simgesel anlatıma hizmet eder. Burası beynin bölgesi olmakla beraber sırat köprüsüne benzetilir. Kamu köprüsünün üstünde bekleyen "Castratus" ile mücadelesini

kaybederse köprüden düşüp cehenneme gidecektir. Psikanalitik kuramın “[...] bize cansız ve durgun zihin görünümü yerine [...] oynak bir zihin görünümü sağlaması [...]” (Brenner 1998: 38) göz önünde bulundurulduğunda romanda zihnin sırat köprüsünün bulunduğu bir mahşer yerine benzetilmesi anlam kazanır. Kuran’ı Kerim’in işaret ettiği mahşer, kıyamet gününde insanların, meleklerin, şeytanların ve hatta putların dahi hesaba çekileceği yerdir. Kamu’nun “Castratus” ile karşılaştığı mekân olan zihin ile mahşer arasındaki paralellik Kamu’nun yaşadığı dehşet ve kıyamet arasında da anlamsal birlik kurulmasını sağlar.

Romanda Kamu ve “Castratus”un mücadelesi kaçınılmaz bir karşılaşma olarak ifade edilir. Çünkü Duygu Fırtına için en acı hatıra Alper Kamu’dur ve “geçmişiyen”ler kişinin en ağır, acı verici hatıralarına saldırırlar. Bu çerçevede Alper Kamu’nun Duygu Fırtına’nın kendisine en acı veren hatırası, bir diğer deyişle travması olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür. Keza Kamu’nun Duygu Fırtına’nın en büyük acısının ne olduğu sorusuna “ENA”nın yanıtının “Seni bu dünyaya getirmek.” (2012: 178) cümlesinin olması Alper Kamu ve “Castratus” arasında koşutluk kurulmasını sağlar. Öte yandan “Castratus” bir varlık olarak Alper Kamu’nun temsili olmakla birlikte aynı zamanda Kamu’nun kendi travmasının da, kastrasyon kompleksinin, sembolüdür. Söz konusu çerçevede Alper Kamu = “Castratus” ve “Castratus” = Alper Kamu’nun korku ve travmaları eşitliğinin ortaya çıktığı ve Alper Kamu’nun mücadelesinin kendi korku ve travmalarına karşı olduğu sonucuna ulaşılır.

Romanda “Castratus”un travması anne babasını cinsel birliktelik sırasında görmüş olmasıdır. Gördükleri karşısında babasının annesini boğmaya çalıştığı ve o sırada annesini cetvelle dövdüğü kanaatine varır. Kamu yenilmek üzereyken “ENA”nın yardıma koşarak “Castratus”u travmasıyla yüzleştirerek yok olmasını sağlaması katharsis kavramını gündeme getirir. Aristoteles’in ortaya koyduğu “katharsis” kavramı, ilhamını tragedya türünden alır. Buna göre tragedyanın amacı korku ve acıma duygularını içinde barındıran eylemlerin taklit edilmesidir (Aristoteles 2010: 36). Katharsis’e ilişkin genel olarak kabul edilen yorum, yapıtın izleyicide sakinleşme ve psikolojik olarak dengelenmeyi sağladığıdır. Aynı zamanda yapıtta ortaya çıkarılan duygulardan arınma olarak da görülen katharsis kavramına göre oğulun babayı öldürmesi ya da annesiyle evlenmesi gibi hareketler temizlenmesi gereken eylemlerdir (Moran 1994 :31). Bu çerçevede “Castratus”un “ENA” tarafından yok edilmesine şahitlik eden Kamu’nun travmatik duygularından arındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Keza Kamu, Duygu Fırtına’nın zihninden çıkıp Duygu Fırtına’nın ve arkadaşı Öztürk’ün yanına döndükten sonra “Beni örtün.” (2012: 179) diyerek uykuya dalar. “Beni örtün.” ifadesi, Hz. Muhammed’in Hira’da ilk vahyi alışı ve peygamberlik ile müjdelenişi rivayetini hatırlatır. Taberî’ye göre Cebrail Hz. Muhammed’e görünür ve “Ey Muhammed! Sen Allah’ın resulüsün!” der. Hz. Muhammed titreyerek eşi Hatice’nin yanına giderek “Beni örtün, beni örtün.” (301) der. Alak suresinin nüzul etmesi hadisesiyle son bulan olayda Hz. Muhammed’e Allah’ın resulünün kendisinin olduğu ilk kez doğrudan bildirilir. Alper Kamu’nun söz konusu olaya atıf yapan durumunda, “Castratus”un Kamu’ya “Sen Tanrı’dan nefret ediyorsun. Seni peygamber yapmadığı için.” sözü hatıra getirildiğinde Kamu’nun “beni örtün” ifadesiyle sevmediği Tanrı’sı tarafından kutsandığı ve onunla barıştığı, dolayısıyla arındığı yorumu yapılabilir. Bu noktada Tanrı ve peygamber kavramları ikiliğinin, Odipus ve babası göz önünde bulundurulduğunda Alper Kamu ve babasına işaret ettiği söylenebilir. Sonuç olarak Kamu, hayal ettiği olaylar neticesinde

travmasından arınmıştır. Bu noktada Kamu'nun söz konusu hayali öncesi ve sonrasında babasıyla ilişkisine bakmak da önemlidir.

Kamu'nun söz konusu hayal öncesinde babası, tayinin çıkması durumunda evin hazır olması için hazırlık yapmak üzere Erzurum'a gitmiştir. Babasının yolculuğa karar vermeden önce evin hâlini Kamu şöyle açıklar: "Evde de durum her zamankinde daha berbattı. Annem bir an önce Erzurum'a gidip ev bakması için babama baskı yapıyor bu da adamın küçük sinir krizleri geçirmesine yol açıyordu. Gece gündüz kavga ediyorlardı." (2001: 132). Kamu bu sözleri ifade ettiği akşam, anne ve babası kavga ederler ve babası evi terk eder. Kamu, inisiyatif alarak eve gelmiş olan bir yetişkin ile babasını bulmaya, meyhaneye gider. Babasının masasını bulur ve o akşam orada, babası ve arkadaşlarıyla birlikte içki masasında oturur. Bu nokta, Kamu'nun kendi çocukluk sınırını aşarak, babanın otorite sınırına yaklaştığı bir noktadır. Kamu o akşam babasını Erzurum'a gitmeye ikna eder. Babasına "Erzurum'da bir parça toprak alırız. Bahçemizde domates, biber yetiştiririz. Canımız sıkıldığında ormana gezmeye gideriz. Hem havası bir başkadır oraların. Anneme de iyi gelir. Daha sakin bir insan olur." (2001: 147) der. Babasının Erzurum'da olduğu aralıkta kurduğu hayalde, "Castratus" ile mücadeleye girmeden önce Erzurum'a gidip toprak aldığını, evlenip çocuk yaptığını sevgilisine söyleyen bir aktörü hayal eder. Bu hayalin eyleyicisi babasıdır ancak Kamu, onun yerine öykülmüş görünür. Kamu'nun travmasından kurtulduğu günün ertesinde babasının eve geleceğini öğrenir. Tecrübe ettiği arınmanın dolaylı etkisini yürüttüğü cinai olaya yaklaşımının değişmesinde görmek mümkündür. Kamu katili bulmuş olsa da savcı ve komiser yardımcısına "Siz haklıydınız. [...] Yalan söylüyordum." (2001: 196) der. Böylece yetişkinler dünyasında yarattığı karmaşa ve iddiadan vazgeçmiş olur.

Bu çalışmada ele alınan Alper Canıgüz'ün *Oğullar ve Rencide Ruhlar* adlı romanının başkişisi Alper Kamu; yetişkin edebiyatında yer alan çocuklar arasında dikkat çekici bir konumdur. Alper Kamu; Boğaç Han, Primo ya da Aleko gibi erkenden bilinçlenip toplumsal görev olarak yetişkin dünyasına girmez. *Yılanı Öldürseler* romanındaki Hasan ya da *Uçurtmayı Vurmasınlar* romanındaki Barış gibi iradesi yetişkinler tarafından yönlendirilmiş ya da kısıtlanmış değildir. Ancak onun kimliğini belirleyen hususun Freud'un belirlemiş olduğu cinsel fonksiyonun gelişim dönemine uygun olarak 3-6 arasında, fallik dönemde ortaya çıkan Oidipus kompleksi ve Oidipus kompleksinden çıkışa yardımcı olan kastrasyon karmaşasına (Tura 2010: 57) düştüğü, bu aşamalarda anne babasının cinsel birlikteliğine şahit olmak dışında anne babası arasındaki tartışmalardan etkilendiği ve sorumluluk aldığı görülmektedir. Sorumluluk almak konusunda babasının müdürü ile görüşmek ve babasının tayinini durdurmak dışında Kamu'nun kendi ağzından içine düştüğü durumu "[...] oğul, babasından çoğunu yapmaya çalışırsa hali nice olurdu?" (2011: 157) cümlesinde görmek mümkündür. Hatırlanacağı üzere cinsel ilişkiye şahit olmak dışında ebeveynler arasındaki kavgalar da Oidipus kompleksinin çözüme ulaşmasını engelleyen unsurlar arasındadır (Tura 2010: 81). Bu bağlamda Kamu'nun ailesindeki huzursuzluktan etkilendiğini ve ancak hayalinde mücadele ettiği "Castratus"u yok ederek arındığı, travmasını atlattığı görülür.

Sonuç

Alper Kamu; yetişkin edebiyatında yer alan çocuklar arasında dikkat çekici bir konumdur. Alper Kamu; Boğaç Han, Primo ya da Aleko gibi erkenden bilinçlenip toplumsal görev olarak

yetişkin dünyasına girmez. *Yılanı Öldürseler* romanındaki Hasan ya da *Uçurtmayı Vurmasınlar* romanındaki Barış gibi iradesi yetişkinler tarafından yönlendirilmiş ya da kısıtlanmış değildir. Ancak ailevi sorunların ve kendi cinsel gelişiminin baskısı altındadır.

Cinai bir olayı yönetmesi nedeniyle cinayet romanları içinde de değerlendirilebilecek olan *Oğullar ve Rencide Ruhlar* romanında Kamu Türk edebiyatının önemli metinlerinde yer almış çocuklardan farklı kişisel özellikler ortaya koyar. Yetişkin dilini kullanır, kendisini çocuk dünyasından soyutlar ve yaşıtı arkadaşlarından da kendisini farklı bir noktaya konumlandırır. Ancak yetişkin dünyasında da huzur bulamaz. Kendisini “Kâbuslar Ülkesi’nin Peter Pan’ı” (2012: 182) olarak tanımlamasından da anlaşılacağı üzere yetişkin dünyasında büyüklere öykünen ve aynı zamanda büyümek istemeyen bir çocuk olarak varlık gösterir. Bu nokta ve özellikle Kamu’nun “Castratus” ile hayalinde gerçekleştirdiği mücadele bizi Oidipus kompleksi ve buna bağlantılı olarak ortaya çıkan kastrasyon kompleksine götürür. Böylece Alper Kamu’nun hem bahsedilen diğer çocuklardan farklı olan yönünü hem de kendisine has kişilik özelliğini ortaya çıkaracak hususlar belirlenmiş olur.

Alper Kamu bir yönüyle aile içi kavga ve huzursuzluklardan etkilenmiş ve ebeveynlerinin cinsel birleşmesine şahit olmuştur. Söz konusu durumların yarattığı travma, Alper Kamu’nun kendi iç dünyasında yankı bulduğu gibi aile ve arkadaş çevresine karşı davranışlarına da yansımıştır. Kamu kendi yaşıtılarından davranış ve his olarak uzaklaşmış, yetişkin dünyasına yaklaşmış ve ama aynı zamanda yetişkin sorumluluklarını da yüklenmiştir. Kamu dış dünyada bir cinayeti çözümlen sorumluğunu üslendiği gibi aile içinde de anne babasının kavga nedeni olan şehir dışına tayin meselesini çözmek için çaba harcamıştır. Söz konusu durum, Oidipus kompleksi açısından bir travma ve travmanın çözümü iken Kamu yaşadığı tecrübe ile yetişkin edebiyatındaki diğer çocuklar arasında da kendine özgün bir yer açmıştır.

Kaynaklar

- Brenner, C. (1998). *Psikanaliz: Temel Kavramlar*. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Bulfinch, T. (2018). *Klasik Yunan ve Roma Mitolojisi*. 6. bs. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. Çev. İnan Deniz Erguvan Sarioğlu. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Canıgüz, A. (2012). *Oğullar ve Rencide Ruhlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çiçekoğlu, F. (2009). *Uçurtmayı Vurmasınlar*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ekrem, R. (2014). *Bütün Eserleri 1: Nijad Ekrem ve Tefekkür*. (Editörler: H. Sazyek , T. Bayındır , & E. Sazyek) İstanbul: Umuttepe Yayınları.
- Freud, S. (1999). *Dinin Kökenleri Totem Ve Tabu Musa Ve Tektanrıcılık Ve Diğer Çalışmalar*. 4. bs. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Freud, S. (2001). “Dostoyevski ve Baba Katli”. *Sanat ve Sanatçılar Üzerine*. Çev. Kâmuran Şipal. 2. bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Freud, S. (2011). *Haz İlkesinin Ötesinde Ben Ve İd*. Çev. Ali Babaoğlu. İstanbul: Metis Yayınları.

- Gariper, C. (2005). *Âkif Paşa ve Torunu İçin Yazdığı Mersiye Üzerine Bir Değerlendirme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD).
- Gençtan, E. (1998). *Psikanaliz ve Sonrası*. 8. bs. İstanbul: Metis Yayınları.
- Glare, P. G. W. (2012). "Castratus". *Oxford Latin Dictionary*. Second Edition.
- Güngör, B. (2018). "Bir Olağanüstü Çocuk Figürünün Etrafında: Rezaizade Mahmut Ekrem'in Nijad Tipolojisi". *Söylem Filoloji Dergisi*, 3 (1), 39-49.
- İbn Cerir Et-Taberî (2019). *Tarihu't – Taberî Taberî Tarihi 2*. Çev. Cemalettin Saylık. Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Kantarcı, A. (2006). *Orhan Kemal'in Hikâyelerinde Çocuk Tipleri*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Karaca, Ş. (2013). *Türk Edebiyatında Çocuk Millî Kimlik İnşası (1900-1923)*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kemal, Y. (1969). *Yılanı Öldürseler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Konuk, M. (2019). *İdeoloji Kavramı Açısından Türk Çocuk Roman Örnekleri Üzerine Bir İnceleme*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, R., & Gariper, C. (2018). *Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı I*. (Editörler: R. Korkmaz, & G. Tunç) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Miller, Patricia H. (2017). *Gelişim Psikolojisi Kuramları* (Yay. Haz. Bekir Onur, Çev. Zeynep Gültekin). 2. bs. Ankara: İmge Kitabevi.
- Moran, B. (1994). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. 9. bs. İstanbul: İletişim Yayınları
- Önder, A. (2019). *Ömer Seyfettin'in Hikayelerinde Kültürel Kimlik: Primo Türk Çocuğu Hikayesi*. Ankara: Gece Akademi.
- Rycroft, C. (1989). *Psikanaliz Sözlüğü*. Ankara: Ara Yayıncılık.
- Tanpınar, A. (1988). *XIX. Asır Yeni Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Tura, S. M. (2004). *Freud'dan Lacan'a Psikanaliz*. İstanbul: Kanat Kitap.